

MÜZİK ÖĞRETMENİ YETİŞTİRMEDE KONUŞMA EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

Importance of Speech Education in Music Teacher Training

Tülay Ekici*

Öz

Bir insanın nitelikli ve saygın olmasında belirleyici olan sözel iletişim becerisi, özellikle eğitim alanında, örnek insan olma sorumluluğunu taşıması nedeniyle bir öğretmen için oldukça önemlidir. Nitelikli bir konuşma, doğal bir yetenek olduğu kadar, eğitimle de şekillenecek ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle konuşma eğitimi, eğitimin her kademesinde, özellikle de öğretmen yetiştiren kurumlarda kuramsal ve uygulamalı olarak yer almalıdır. Müzik eğitimi kapsamında yer alan ses eğitiminin genel amacı, konuşma ve şarkı söylemede, öğrencilerin seslerini en iyi şekilde kullanmalarını sağlamaktır. Konuşma ve şarkı söylemede açık farklar olmakla birlikte, temel mekanizma, özellikle fiziksel süreçler aynıdır. Konuşma, şarkı söylemenin temeli olarak düşünülürse, şarkı söylemenin temel prensiplerinin çoğu, rahat bir ses düzeyinde yapılan konuşma sırasında öğrenilebilir. Bu bağlamda, müzik öğretmeni yetiştirme kapsamında yer alması gereken konuşma eğitimi, müzik öğretmeni adaylarının sözel iletişim becerilerini geliştirmesinin yanında, şarkı söylemeye katkısı nedeniyle de önemlidir.

Anahtar Sözcükler: Müzik Öğretmeni, Konuşma Eğitimi

Abstract

Verbal communication ability determining a person being qualified and respected, especially in the field of education due to carry responsibility being human pattern is quite important for a teacher. A qualified speech a natural talent as well as being shaped with education emerges. For this reason, speech training, education at all levels, especially in teacher training institution should be included as theoretical and practical. The general purpose of voice training part of

* Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Bölümü, İzmir, Türkiye / tulay.ekici@deu.edu.tr
Dr., Dokuz Eylül University, Buca Faculty of Education, Fine Arts Department, İzmir, Turkey
Geliş Tarihi / Received: 30.03.2016 - Kabul Tarihi / 09.04.2016

music education is to ensure the best voice usage of the students in the speaking and singing. Despite the fact that speaking and singing have clear differences, the basic mechanisms especially the physical processes are the same. If speech is considered the basic of singing, most of the basic principles of singing can be learned in the convenient sound level during the speech. In this sense speech education which should be included to the range of training music teacher, is important for the contribution of singing song as well as developing music teacher candidates' verbal communication skills.

Keywords: Music Teacher, Speech Education,

Giriş

Sözel iletişim becerisi, bir insanın nitelikli ve saygın olmasında belirleyici olduğu gibi, özellikle eğitim alanında örnek insan olma sorumluluğunu taşıması nedeniyle bir öğretmen için oldukça önemlidir. Nitelikli ve etkili bir konuşma, doğal bir yetenek olduğu kadar, eğitimle de şekillenerek ortaya çıkmaktadır.

Müzik eğitimi kapsamında yer alan ses eğitiminin genel amacı, konuşma ve şarkı söylemede, öğrencilerin seslerini en iyi şekilde kullanmalarını sağlamaktır. Konuşma ve şarkı söyleme arasında açık farklar olmakla birlikte, temel mekanizma, özellikle fiziksel süreçler aynıdır. Konuşma, şarkı söylemenin temeli olarak düşünüldüğünde, şarkı söylemenin temel prensiplerinin çoğu, rahat bir ses düzeyinde yapılan konuşma sırasında öğrenilebilir. Şarkı söyleme becerisi ile anadilin kullanılması arasında bir ilişki olduğu düşüncesinden hareketle, müzik eğitimcilerinden anadillerini iyi kullanması beklenir. Bu bağlamda, müzik öğretmeni yetiştirme kapsamında yer alması gereken konuşma eğitimi, müzik öğretmeni adaylarının sözel iletişim becerilerini geliştirmesinin yanında, şarkı söylemeye katkısı nedeniyle de önemlidir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, müzik öğretmeni yetiştirmede konuşma eğitiminin önemini ele alarak bir değerlendirme yapmak ve önerilerde bulunmaktır. Etkili konuşan ve güzel şarkı söyleyen insanlar, çevrelerinde bu özelliklerinden dolayı bir yer bulmaktadırlar. Müzik eğitimi, güzel konuşma ve şarkı söylemenin temelini atıldığı bir derstir. Nefesi doğru yerde doğru kullanma, doğru telaffuz, sözcükleri iyi boğumlama, vurguları doğru kullanma, tonlama ve nüanslama, konuşma ve şarkı söylemenin ortak paydalarıdır. Dolayısıyla müzik eğitimcisi aynı zamanda iyi bir dil eğitimcisidir. Bir müzik öğretmeni için öğrencilerin önce doğru ve güzel konuşmalarını sağlaması, doğru ve güzel şarkı söylemenin temelini oluşturacaktır. Aynı zamanda öğrencilere, sözel

dil ve şarkı söyleme ile kendilerini etkili ifade etme becerisi kazandırılmış olacaktır. Bu açıdan bakıldığında, müzik eğitimcisi yetiştirmede dil eğitimine vurgu yapmak ve müzik eğitimi programları için önerilerde bulunmak açısından bu çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Yöntem

Bu çalışmada, Tarama Modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Tarama modelleri, bir çalışmada tek başına uygulanmakla birlikte, taramanın yer almadığı bir araştırma modelinin tek başına var olması düşünülemez (Karasar, 2002: 77).

KURAMSAL ÇERÇEVE

Dil, Konuşma ve Konuşma Eğitimi

İnsan, toplum, ulus ve kültür varlığına hükmeden, çok yönlü ve derin anlamlı bir sistem olan dil, insan zekasının, duygu ve düşünce gücünün en iyi anlatım aracıdır. Niteliği ve özellikleri açısından her dil, kendi kuralları içinde yaşayan ve gelişen canlı bir varlıktır (Korkmaz vd, 1990: 2).

Toplumların gelişip ilerlemesinde en önemli etkenlerden biri olan dil, insanların toplu iş görme, ortaklaşa çalışma, örgütlenme, iş bölümü yapma, gözlem, deney ve birikimlerini yeni kuşaklara aktarma konusunda yetkinlik kazanmasına yardımcı olmaktadır. Bu anlamda dil, kültürün koruyucusu, taşıyıcısı ve aktarıcısıdır. Bir ulusun kültür hazinesini oluşturan tarihi, coğrafyası, din anlayışı, müziği, sanatı, edebiyatı, ilim ve tekniği, dünya görüşü ve ulus olmayı sağlayan her türlü ortak değerleri, tarihin ve zamanın süzgecinden geçerek, geçmişten geleceğe dil yolu ile aktarılabilir. Ayrıca, bütün fikirler dildeki geniş anlatım olanakları ile açığa vurulabilir, bu nedenle dildeki gelişmişlik, kültür gelişmişliğinin ifadesidir.

Dil, sosyal bir varlık olduğundan, toplumdan topluma değişiklik göstermektedir. Zeka, duygu ve düşünce mekanizması bütün insanlarda ortak olduğu halde, zihin faaliyetlerinin sonucu olan kavramların anlam olarak içine yerleştirildikleri sözcüklerin ses kalıpları, bütün insanlarda bir değildir. Bu kalıplar ve bu kalıpların birbirine olan bağlantı biçimleri toplumdan topluma değişmektedir. Dil, bütün insanlar için söz konusu olan evrensel bir varlık olsa da toplumlar kendi duygu ve düşünce sistemlerine bağlı olarak ayrı ayrı

diller yaratmışlardır. Diller, toplumların duygu ve düşünce tarzına, sosyal durumlarına, oturdukları yerlere ve iklim şartlarına, tarihteki geçmişlerine, zaman içinde uğradıkları değişme ve gelişmelere göre, şekil ve işleyiş açısından birbirinden farklı biçimlenmişlerdir (Korkmaz vd, 1990: 6, 19).

Bir dil, konuşma dili ve yazı dili olarak ikiye ayrılır. İyi bir yazı ve konuşma dilinin “doğruluk, açıklık ve etkililik” olmak üzere üç özelliği vardır. Doğruluk ve açıklık, iyi bir yazıda ve konuşmada olması gereken temel özelliklerdir. Etkili anlatım ise, doğru ve açık anlatım yeteneği kazanıldıktan sonra elde edilebilir.

Bir toplumda, insanlar arası iletişimin ve dolayısıyla eğitimin en önemli ve vazgeçilmez unsuru olan “konuşma” çeşitli şekillerde tanımlanmakta ve açıklanmaktadır. Bir tanıma göre; “Konuşma, insanlık tarihinin herhangi bir çağında, belli bir topluluğun ya da toplulukların içinde, kamunun kullanmasıyla evrim geçirerek, saymaca değer kazanmış ve tanınabilir duruma gelmiş sistemlere göre düzenlenip telaffuz edilen, boğumlu seslerden oluşmuş bir anlatım ve anlaşma aracıdır” (Dilaçar’dan (1968) aktaran; Çevik, 1999: 76).

Bir başka tanıma göre; kişinin kendisi ve çevresiyle dengeli ilişkiler kurmasına ve sürdürmesine yarayan, geleneksel sesli sembollerin yer aldığı bir iletişim sistemidir (Ömür, 2001: 32).

Taşer (2004: 69), konuşmayı, insanın karşısındaki kişiyi ya da kişileri etkilemek amacıyla kaslarının hareketinden doğan ses-ışık dalgalarının oluşturduğu psiko-fizik bir süreç olarak tanımlamaktadır. Bir diğer tanımla, bir insanın duygu, düşünce ve dileklerini, görsel- işitsel öğeler aracılığı ile karşısındakine iletmesidir. Bu bağlamda, toplum içinde birlikte yaşamın gereği olarak duygu, düşünce ve isteklerin, diğer insanlara iletilmesi herkes için bir zorunluluktur. Konuşma dinamiği olarak adlandırılacak bu durum, yaşamın da ön koşuludur. Buna göre, konuşmanın temelinde yatan güdüler şunlardır:

- Varlığımızı kanıtlamak
- Benliğimizi kabul ettirmek
- Doyum sağlamak
- Ruhsal ve sinirsel gerginliklerden kurtulmak

- Toplumsal ilişki kurmak
- Etkileşimde bulunmak
- Çevremizi denetim altına almak

Konuşma süreci, zihinsel oluşumlarla başlamakta, daha sonra her dilin kendine özgü ses kalıplarına göre seslendirilmekte, beden dili ve mimiklerin de yardımıyla başkalarına iletilmektedir. Ağızdan çıkan ilk sözcükle sosyal yaşama adım atan insan, uzun yıllar sonunda güzel bir konuşma yapmayı öğrenmekte, bazen de çok uğraşmasına rağmen ancak derdini anlatacak kadar konuşabilmektedir.

Konuşmanın üç temel unsuru şunlardır:

- Düşünce, amaç
- İfade aracı, dil
- Dilin oluşmasını sağlayan ses ve konuşma organları

Konuşma, düşüncenin doğması ve dışa yansması açısından bireysel, sözün genellikle başkalarına yöneltilmesi açısından ise toplumsal bir nitelik taşır. Bu nedenle, konuşmaya dördüncü unsur olarak dinleyici de eklenebilir. Günlük işlerin yürütülmesinde, bilgi alışverişinin sağlanmasında yararlanılan konuşma, başkalarına düşünce, tasarı, sıkıntı ve sevinçlerin anlatılmasında ruhsal bir nitelik gösterir. Ayrıca, öğretmen-öğrenci arasındaki iletişimle, eğitim ve öğretimin temeli olan sözlü anlatım, kişiye kazandırdığı mantıklı düşünme ve doğru anlatım alışkanlıkları ile yazılı anlatımı da hazırlar (Korkmaz vd, 1990: 203).

Yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda zihinsel olgular olan tutum ve davranışların güçleri, içerdikleri anlamlardan gelir ve genellikle konuşmada anlatımını bulur. Bu nedenle, bir kişinin yaptığı konuşma ve başkalarının konuşmasına karşı gösterdiği tepki, kişiliğinin boyutunu belirlemektedir. Her insan, içinde bulunduğu değişik koşullara göre, değişik roller üstlenerek, değişik kişiliklere bürünür ve yaşamda her rol sözlüdür. Bir insan, iyi konuştuğu ölçüde, herhangi bir durumdaki rolünü de iyi oynar. Konuşma ile kişilik arasındaki bu yakın ilişki dikkate alındığında, konuşma eğitiminin kişiliğe önemli katkılarda bulunacağı sonucuna varılabilir. Yapılan deneysel çalışmalar da bu görüşü doğrulamış, konuşma konusundaki inceleme ve araştırmaların, kişilik üzerinde önemli ölçüde düzeltmeler meydana getirdiği saptanmıştır. Konuşma eğitimi, kişiler arasındaki kötü iletişim alışkanlıklarını

azalır. İnsanın çevreye uyma yeteneğini ve toplumsal yararlılığını artıran yeni rollerinde başarı kazanmasına yardım eder. İnsanın sinirsel ve zihinsel donatımını işler ve geliştirir, beynin çalışma gücünü artırır (Taşer, 2004: 85).

İnsanın düşünce ve duygularını çevresine aktarmada kullandığı iletişim aracı olan konuşma; 1. Konuşmak işi. 2. Görüşme, danışma, müzakere. 3. Dinleyicilere, bilim, sanat, edebiyat vb. konularda bilgi vermek için yapılan söyleşi, konferans (TDK, 1212b) olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda konuşma eğitimi, bu üç tanımı içine alan bir eğitimidir. Konuşma eğitimi alan bir kişi, kullandığı dille konuşma işini yapabilen, yaşadığı sosyal çevrede insanlarla görüşebilen, danışabilen ve müzakere edebilen kişidir. Yanı sıra dinleyicilere bilim, sanat, edebiyat yani uzmanı olduğu alanda konuşma yapabilen ve bunun sonucunda insanları ikna edebilen kişi ise, konuşma eğitimi ve becerisine tam olarak sahip olan kişidir. Yani konuşma üç aşamalıdır. Birincisi bir bebeğin konuşmayı öğrenmesiyle örneklendirilebilecek olan konuşma, ikincisi, kişinin içinde yaşadığı sosyal çevresine (aile, akraba, arkadaş, işi çevresi vb.) kendisini ifade edebilmek için yaptığı konuşma, üçüncüsü ise uzman olduğu alanda dinleyicilere yaptığı konuşmalardır (Ünal ve Özden, 2015: 2-3).

Konuşma, bireyin zihnindeki bilgi, duygu ve düşüncelerini sözlere aktarma süreci olduğundan, bu süreçte konuşmacının zihinsel yapısı, olaylara bakış açısı ve nasıl düşündüğü de açığa çıkmaktadır. Bununla birlikte, konuşma sadece kişiler arasında duygu ve düşüncelerin aktarıldığı etkileşimsel bir süreç değil, aynı zamanda öğrenme, anlama, zihinsel, duygusal ve sosyal becerileri geliştirme, bireysel gelişim ve geleceğe yön verme için de önemli bir alandır. Bu yönüyle konuşma, çok yönlü ve karmaşık işlemleri içeren bir özelliğe sahiptir. Çeşitli bilim dalları tarafından kabul edilen konuşmanın ortak özellikleri şunlardır:

Fiziksel özellikler: Konuşma, beyin, sinir sistemi, akciğerler, ses telleri, ses dalgaları, küçük dil, büyük dil, damak, dudak, dişler, kulak gibi organların iş birliği ile gerçekleşen bir süreçtir.

Psikolojik özellikler: Bireyin psikolojik özellikleri, öfke, korku, sevinç gibi duyguları konuşmaya yansımakta, ses tonunu, hızını, kullanılan sözcükleri etkilemektedir. Konuşmada birey iç dünyasını sözlere ve seslere aktarmakta, bu durum jest ve mimiklere de yansımaktadır.

Toplumsal özellikler: İnsanların birlikte yaşamaya başlaması ile birlikte, konuşma tercih edilen bir iletişim aracı olmuştur. Konuşma, aile, arkadaş çevresi, toplum, resmi toplantı gibi durumlarda farklı biçimlerde yapılmaktadır. Bu yönüyle, bireyin gelişimi, toplumsallaşması, başkalarıyla iletişim kurma biçimi vb. açısından öğretici olmaktadır (Şahin vd, 2015: 151-155).

Konuşmanın unsurları ise şunlardır:

Konuşma Organları: Sesin oluşumunu sağlayan organlar şunlardır: Akciğerler, soluk borusu, yutak, gırtlak ve içindeki ses telleri, yutak boşluğu, burun boşluğu, ağız boşluğu, dil, dişler, avurtlar, ön ve arka damak, küçük dil, dudaklar ve çeneler. Bunların hepsine birden ses aygıtı da denir. Akciğerlere giren ve buradan çıkan havanın etkisiyle, ses telleri birbirine yaklaşır titreşerek sesi oluşturur. Ses tellerinin titreşimiyle oluşan sese, dil, dişler, dudaklar ve çene şekil verip konuşmaya dönüştürür.

Solunum: İhtilebilir güzel bir sese sahip olmak ve dilimizi güzel kullanmak için öncelikle doğru solunum yapmayı bilmek gerekir. Birçok konuşma kusurunun temelinde yanlış solunum yatmaktadır. Çevik'e (2002: 1) göre, soluk almayı, tutmayı, konuşma sırasında bu soluğu bilinçli kullanmayı başarabilenler, konuşma eğitimlerinin sonraki aşamalarında daha az güçlüklerle karşılaşacaklardır. Bu nedenle soluk alıp vermede görevli organlar üzerinde denetim sağlamayı ve bu denetimi konuşma boyunca sürdürmeyi bilmek, konuşma eğitimindeki ilk aşamadır (Temizyürek, Erdem ve Temizkan, 2016: 52). Doğru, güzel ve etkili konuşmak için kullanılması en uygun solunum, diyafram solunumudur. Diyafram, göğüs ve karın boşluğu arasında yer alan ve akciğerlerin altında bulunan kubbe biçiminde bir kastır. Akciğerlerin alt loplalarının genişlemesini ve akciğerlerin tamamının kullanılmasını sağlamak için diyafram kasının aşağı doğru esnemesi ve bir boşluk oluşturması gerekir. Böylece akciğerlerdeki havanın hemen hemen %50'si dolaşmış olur. Diyaframın çalışmasıyla, orta ve üst solunum organları da birlikte harekete geçer. Buna diyafram soluğu denir. Doğru, güzel ve etkili konuşmak için öncelikle soluğun doğru kullanılması gerekir. Bunun için, soluğu doğru yani yeterli ölçüde ve zamanında alıp vermek önem taşır. Konuşurken ya da sesli okuma yaparken soluk yavaşça geri verilmelidir. Tekrar alınırken de sessiz, sürekli, düzenli ve derin alınmalıdır. Doğru soluk almak, topluluğa hitap edilen konuşmalarda kişinin heyecanını kontrol etmesini de sağlayacaktır. Diyafram soluğunu doğru ve etkili kullanabilmek için bazı egzersizler uygulanabilir:

- Bir kaptaki bulunan suyu üfleterek dalgalandırmaya çalışma,

- Rüzgar gülü ya da pervaneyi üfleyerek döndürmeye çalışma,
- Balon şişirme,
- Uzaklığı kademeli bir şekilde arttırılan bir mumu söndürmeye çalışma,
- Bir defter ya da kitabın sayfalarını üfleyerek çevirmeye çalışma,
- Sakız çiğneyip sakızı şişirmeye çalışma,
- İki yanağı hava ile doldurup şişirerek üfleme çalışma,
- Ağza alınan bir pipetten üfleyerek hava vermeye çalışma,
- Pipetle üfleyerek masanın üzerindeki balonu düşürmeye çalışma,
- Önce kısık daha sonra yüksek tonda ısıklık çalma,
- İpe asılı cisimleri üfleyerek döndürmeye çalışma (Ünal ve Özden, 2015: 14-15).

Bu çalışmaların yanı sıra diyafram soluğunu geliştirmek için, ayakta, oturarak ve yatarak çeşitli nefes alıp verme çalışmaları yapılabilir.

16

Ses ve Seslendirme: İnsan sesinin oluşmasında, akciğerlerden gelen hava gırtlaktaki ses tellerini titreştirir ve titreşen hava sesi oluşturarak, ağız ve burundan nefesle birlikte iletilir. Konuşmak, bu sesleri heceler ve sözcüklerle düzenlemektir. Sesli harfler, gırtlaktaki ses tellerinin titreşmesiyle oluşan sesin hiçbir engelle karşılaşmadan çıkmasıdır. Sessizler ise, gırtlaktan gelen ses titreşiminin dil, damak, dişler ve dudaklar tarafından değişikliğe uğraması ile çıkar. İnsanın bir sözcüğü seslendirebilmesi, gırtlakta oluşan seslerin ağız boşluğunda farklı özellikler kazanmasıyla sağlanır (Ünal ve Özden, 2015: 23-24).

Ton: Konuşma sırasında seslerin titreşimindeki yükselip alçalma farklılıklarından kaynaklanan perdelemeye “ton”, temel konuşma tonunun konuşma sırasında ortaya çıkardığı değişikliğe ise “tonlama” adı verilir (Kaya, 2015: 32). Ses tonu, duyguların ifadesinde seslerin incelik kalınlaşması ile ortaya çıkar. Örneğin, aynı sözcüklerden oluşan bir cümle tiz ya da pes olarak tonlandırıldığında farklı anlamlar ifade eder (Ünal ve Özden, 2015: 35). Özbay’a (2006) göre ton, yalın ve periyodik hareketten, yani belirli bir zaman içinde belirli bir düzenle tekrarlanan titreşimlerden oluşan ses izlenimine denir. Konuşmada birbiri ardından gelen sesler, hiçbir zaman aynı seviyede ve renkte değildir, ses durmadan alçalır, yükselir, yumuşar, sertleşir, incelik kalınlaşır. Bu ses değişikliklerine tonlama adı verilir. Tonu sağlayan sesin

fiziksel yönünü oluşturan titreşimlerdir. Etkili ve güzel konuşma yapabilmek için konuşmada tonlamaya uygun bir seslendirme yapılmalıdır. Ses tonu, insanın kimliği ve kişiliği hakkında önemli ipuçları vermektedir (Özbay'dan (2006) aktaran; Temizyürek, Erdem ve Temizkan, 2016: 116-117).

Tını: Şiddeti ve yüksekliği aynı olan sesleri birbirinden ayıran özelliktir. Diğer bir tanımla, sesin bir başka sestene ayırt edilmesini sağlayan farklılığına tını adı verilir. Tınıya sesin rengi de denilmektedir. İnsanlardaki ses tellerinin nüansları herkesin farklı ses rengine sahip olmasını sağlamaktadır (Kaya, 2015: 32).

Durak: Konuşma sırasında sözcükler arasında anlamın gerekli kıldığı ses kesintisine durak adı verilmektedir. Diğer tanımla, konuşma sırasında, bir düşünceden bir başka düşünceye, bir konudan bir başka konuya geçişte yapılan duraklamaya durak adı verilir (Kaya, 2015: 32). Durak, yazıda noktalama işaretleri ile belirtilirken, konuşmada nefesle yapılır. Bu nefes alışverişler konuşmada gelişigüzel değil, dinleyenin ifadeyi anlayabileceği şekilde yapılır (Ünal ve Özden, 2015: 38). Soluksuz ve duraklamasız bir konuşma monoton olduğu kadar anlaşılabilirlik eksikliği de doğurur.

Vurgu: Konuşma ve okuma sırasında herhangi bir hece ya da sözcüğün diğerlerine göre daha yüksek bir sesle yani daha baskılı söylenmesine vurgu adı verilmektedir. Vurgu hem heceler hem sözcükler hem de cümleler içerisinde görülebilir. Vurgular yerli yerinde olmadan doğru, güzel ve etkili konuşma yapılamaz. Verilen anlam farklı anlaşılabilir. Bu açıdan Türkçe, hafif vurgulu bir dildir. Hecelerin ve sözcüklerin vurguları pek fazla hissedilmez (Kaya, 2015: 32).

Temizyürek, Erdem ve Temizkan'a (2016: 113) göre, konuşmada monotonluk sözlerin etkililiğini azaltan temel unsurdur. Hem sözcüğe hem de cümleye renk katabilmek için sesi monotonluktan kurtarmak gerekir. Bu bağlamda, sözcük ve cümlede tek düzeliği gideren konuşmaya ezgi kazandıran temel unsurlar vurgu ve tonlamadır. Vurgu, konuşmada bir heceyi diğerlerine göre daha yüksek ses tonuyla, söyleyiş süresi uzatılarak, daha belirgin bir biçimde çıkarmak, böylece bazen yeni bir anlam sağlamaktır.

Ulama: Sessizle biten bir sözcüğü, sesliyle başlayan bir sözcük izlediğinde, birinci sözcüğün ikinci sözcüğe bağlanarak söylenmesidir. Noktalama işaretleri böyle sözcükler arasında kullanılmaz, herhangi bir noktalama işareti varsa ulama yapılmaz (Ünal ve Özden, 2015: 41). Ulama söze bir ahenk

katar. Ulamayla iki sözcük tek sözcük gibi söylenir. Bu nedenle iki sözcük arasında durak yapılmaz ve ilk sözcükte vurgu da olmaz (Temizyürek, Erdem ve Temizkan, 2016: 124).

Ezgi: Konuşmada monotonluğu gideren unsurlardan biri de sözü ezgili söylemektir. Ezgi, söyleyişte vurgu, tonlama, ritm gibi unsurlara dikkat ederek cümleye ahenk katmaktır. Ezgi konuşmanın tamamına egemen olan ton değişiklikleridir. Konuşmanın bütünü kapsayan ezgi de ton ve vurgu gibi insanların ruhsal durumlarını yansıtır (Temizyürek, Erdem ve Temizkan, 2016: 124).

Sözlü iletişim, söylenen sözcüklerin yanı sıra sesin yüksekliği, tonu ve vurgulanması, konuşmanın hızı, nefes alıp verme biçimi, duraklama, yüz ifadesi, göz hareketleri ve duruş biçimi, kişiler arasındaki mesafe, jest ve mimikler, giyim tarzı gibi unsurları da içermektedir. Bütün bunlar konuşmanın zihinsel ve fiziksel unsurlarını kapsayarak konuşmanın karmaşık yapısını oluşturur. Bu bağlamda, etkili ve güzel bir konuşma eğitimi, zihinsel ve fiziksel boyutları dikkate alınarak ve bu temel üzerinde yapılmalıdır. İyi konuşan bir birey, kendini tam ve doğru olarak ifade edebilir. Ana dili eğitimi derslerinin bir amacı da öğrencilere düşünce ve duygularını dil kurallarına uygun, doğru ve etkili biçimde sözlü olarak anlatma becerisi kazandırmaktır (Şahin vd, 2015: 6).

Her beceri gibi konuşma becerisi de eğitimle gelişir. Konuşma eğitimiyle anlatılmak istenen, insanın duygu, düşünce ve isteklerini anlatır hale gelmesidir. Dil sanatları olarak adlandırılan, anlama (okuma-dinleme) ve anlatma (konuşma-yazma) becerileri bir bütündür. Bu bağlamda, dört dil becerisi için çalışmalar bir ders etkinliği içinde, gereken yerlerde geçişler sağlanarak yapılmalıdır. Bu etkinliklerin girişikliği nedeniyle, öğretmenin yeri geldikçe bir etkinlikten diğerine ustaca geçiş yapması gerekir (Şahin vd, 2015: 6).

Ünal ve Özden'e (2015: 136) göre de dil öğrenmek ve öğretmek, dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerine sahip olunmasını sağlamaktır. Bu dört temel beceri arasında, konuşma ve dinleme en çok kullanılan iki beceri alanlarıdır. Bu nedenle, Türkçe eğitiminde de konuşma ve dinleme üzerinde daha fazla durulması ve bu becerilerin geliştirilmesi için çaba gösterilmesi doğru olacaktır.

Çocukların kazandıkları ilk dil becerilerinden biri olan konuşma, yapılan araştırmalara göre, dinlemeden sonra en çok kullanılan beceridir. Dinleme

becerisinin çocuğun anne karnında yedi aylıktan itibaren başladığı, konuşma becerisinin ise çocuğun doğumuyla beraber çıkardığı ilk seslerle başladığı kabul edilmektedir (Temizyürek, Erdem ve Temizkan, 2016: 200-201).

Konuşma becerisi ile dinleme becerisi arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Konuşma tek yanlı bir etkinlik değil, dinleme ile iç içe olan bir ekinliktir. Dinleme olmadan konuşma olmayacağı gibi, dinleme becerisi gelişmemiş bireylerin güzel konuşmalarının da zor olacağı söylenebilir. Bu nedenle dinleme alışkanlığı kazanmanın ve bu beceriyi geliştirmenin konuşmaya etkileri büyüktür. Arhan'a (2007) göre, dinleme önemli bir bilgi kazanma yoludur. İyi bir dinleme ile beyne bilgilerin düzenli yerleştirilmesi, iyi bir konuşmayı oluşturan önemli bir etkidir. Diğer yandan konuşma eğitimi de dinleyerek verilmektedir (Arhan'dan (2007) aktaran; Şahin vd, 2015: 15-16).

İnsan konuşmayı çevresindeki diğer insanları, özellikle annesi ve diğer aile üyelerini taklit ederek öğrenir. Bu taklit etme sırasında, dinleme becerisi sık sık kullanılır. Buna göre, insan bir anlamda konuşmayı, dinleme ve dinlediklerini taklit etme yoluyla öğrenmektedir. Mackay (1997) da bu duruma dikkat çekerek, insanların çocukluktan itibaren çevredeki olay ve durumları dinleme yoluyla öğrenmeye başladığını, bunun konuşmanın dinleme yoluyla öğrenilmeye başladığı anlamına geldiğini söylemektedir (Temizyürek, Erdem ve Temizkan, 2016: 203).

Konuşma ve okuma ilişkisine bakıldığında, konuşma eğitiminde hem sessiz hem de sesli okuma önemli görevler üstlenir. "Bir plan ve çeşitlilik içinde, yararlı olanı seçerek, anlayarak, işaretleyerek, not alarak, bir defada anlaşılmayan sözcük ve cümleleri tekrar tekrar okuyup, anlamlarını kavrayarak okumak" (Çongur, 1995: 55), kişinin bilgi birikimi kazanması için yapması gereken çalışmalardır. Bilgi birikimi, bir konuşmanın güzelliğini, etkililiğini belirleyen en temel noktalardan biridir. Sesli okuma, konuşmada telaffuz ve anlatım gücü açısından yararlıdır. Bu nedenle, konuşma eğitiminde öğrencilere, seviyelerine uygun fıkralar, hikayeler, gazete haberleri vb. metinler sesli olarak okutulmalıdır. Bu çalışmalar, öğrencilerin kendilerine güven duymalarına ve telaffuzlarının güçlenmesine yardımcı olacaktır (Doğan, 2009: 193; Şahin vd, 2015: 17).

Dile egemen olmada en önemli yardımcı okumadır. Dili iyi kullanan yazarların yazılarını, kitaplarını okumak, dili geliştirmekle kalmaz, aynı zamanda bilgimizi artırır. Yazıları okurken yazarın dili nasıl kullandığına, cümleleri

nasıl oluşturduğuna dikkat etmek gerekir. Böylece, dili doğru ve iyi kullanma alışkanlığı kazanırız ve bu ustalık sayesinde konuşmamız rahat dinlenir ve kolay anlaşılır. Okuma, söz varlığını da geliştirir. Okunan yazılar aracılığıyla hem bilgi edinir hem de yeni kavramlar, yeni sözcükler öğreniriz. Söz varlığı zenginleştikçe konuşma becerisi daha rahat geliştirilebilmektedir (Şahin vd, 2015: 17).

Okuma çeşitli konularda kişiye bilgi birikimi sağlar. Başka insanların hayat deneyimlerinden yararlanma olanağı verir, çeşitli olayları, durumları, olguları tam ve doğru bir şekilde anlama becerisi kazandırır. Duyguların, düşüncelerin, hayallerin, isteklerin, güzel, etkileyici, açık ve anlaşılır bir şekilde anlatılabilmesinin ilk şartı, öncelikle bunları tam ve doğru olarak anlayabilmektir. Bu bağlamda okuma, etkileyici bir sözlü ve yazılı anlatımın anahtarı durumundadır (Temizyürek, Erdem ve Temizkan, 2016: 204).

Konuşma ve yazma ilişkisi incelendiğinde, duyguları, düşünceleri, istekleri vb. güzel ve etkileyici bir şekilde anlatabilmenin sözlü ve yazılı olmak üzere iki yolu olduğu görülmektedir. Buna göre, konuşma ve yazma becerileri, dil eğitiminde anlatma yeteneğini geliştirmek üzere kullanılan verici becerilerdir. Bu bağlamda, konuşma ile yazma arasında, dilin verici becerileri olmaları yönüyle doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Yani konuşma ve yazma, iletişim süreci içinde ortak bir görevi yerine getirmektedir. Konuşma ve yazma aynı zamanda birbirlerinin eksik yönlerini tamamlamaktadır. Konuşma, iletişimin çok daha hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlar. Ancak konuşarak, yani sözlü bir şekilde yapılan iletişim kalıcı olmayabilir. Bu noktada yazı devreye girer. Yazı, konuşulanların söylenen sözlerin kalıcılığını sağladığı gibi, sonraki kuşaklara aktarılmasını sağlamak açısından da çok önemli bir işlevi yerine getirmektedir. Bu şekilde, toplumlar kendi iç dinamiklerinin ve değerlerinin ışığında gelişimlerini sürdürmektedirler. Konuşma yani sözlü anlatım da öğrenciye mantıklı düşünme ve doğru anlatma yollarını kazandırarak, yazma becerisi için bir gelişme ortamı hazırlamaktadır. Bu yönden konuşma ve yazmayı birbirini tamamlayan süreçler olarak algılamak gerekir (Temizyürek, Erdem ve Temizkan, 2016: 205-206).

Bir dili doğru bir şekilde yazmak ve konuşmak için gramer yani dilbilgisi kurallarının temellerini de bilmek gerekir. Gramer kuralları, çok daha doğru ve akıcı konuşmayı sağlar. Gramer, dili iyi kullanma sanatını öğretir. Düşünce ve duyguları daha düzgün ve tam olarak anlamamıza ve anlatmamıza yardımcı eder. Dolunay'a (2010) göre, ilköğretim okullarında dil bilgisi öğretimi,

öğrencilerin ana dillerini etkili ve güzel bir şekilde kullanmayı öğrenip, anlama ve anlatma becerilerini kazanarak birbirleriyle ve içinde yaşadıkları çevreyle iletişim kurmalarını amaçlamaktadır. Yani dil bilgisi öğretimi, öğrencilerin dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesinde yardımcı ve destekleyici bir alan olarak değerlendirilebilir (Dolunay'dan (2010) aktaran; Şahin vd, 2015: 20).

Sever'e (1998) göre, doğru ve etkili konuşmak için dikkat edilmesi gereken en önemli konulardan biri de dili iyi bilmek ve kullanmaktır. Türkçe, söz sanatlarının inceliklerine sahip zengin bir dildir. İyi bir konuşmacı, öncelikle dilinin kurallarını ve olanaklarını iyi bilmelidir. Söz dağarcığı zengin olmalı, sözcükleri doğru söylemeli, söyleyiş yani telaffuz yanlış yapmamalıdır (Sever'den (1998) aktaran; Şahin vd, 2015: 21).

Dünyada 1900'lü yıllardan bu yana öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmek için, çeşitli yaklaşım ve modeller uygulanmakta, bunlar geleneksel, bilişsel ve yapılandırıcı olmak üzere üç grupta toplanmaktadır. Geleneksel yaklaşımda, konuşma alıştırmalarına öncelik verilmekte, konuşmanın sürekli taklit ve tekrarlarla geliştirileceği düşünülmektedir. Bu amaçla eğitim sürecinde, konuşma alıştırmalarına, vurgu, tonlama, telaffuz gibi çalışmalara ağırlık verilmektedir. Bilişsel yaklaşımda, konuşma süreci, zihinsel ve fiziksel olmak üzere iki boyutta ele alınmakta ve konuşmacının zihinsel süreçleri üzerinde durulmaktadır. Birey konuşurken zihindeki bilgi ve sözcüklerin nasıl seçildiği, sözlere nasıl aktarıldığı en çok incelenen konular arasında yer almaktadır. Yapılandırıcı yaklaşım ise, öğrencinin konuşma becerilerinin geliştirilmesine odaklanmakta, bunun için konuşma süreçleri, geliştirilecek beceriler, uygulanacak yöntem ve teknikler belirlenmeye çalışılmaktadır. Günümüzde daha çok yapılandırıcı yaklaşımın konuşma öğretim modelleri kullanılmakta, çeşitli yöntem ve tekniklerle öğrencilerin konuşma becerileri geliştirilmeye çalışılmaktadır (Şahin vd, 2015: 157).

Öğrencilerin akıcı konuşma becerilerini geliştirmek için yapılacak eğitim çalışmalarında:

- Düşünceleri paylaşma ve dili kullanma,
- Dinleyicilere anlamlı sunular yapma,
- Eğlenmek, bilgilenmek ve ikna etmek vb. çeşitli amaçlar için dili kullanma,

- Başkalarının bakış açılarını öğrenme,
- Bakış açılarını belirlemek için etkili yöntemler kullanma,
- Kişisel görüşlerini inceleme ve genişletme,
- Kendi düşüncelerindeki doğruluk ya da yanlışlıkları belirleme,
- Bilgi gereksinimlerini belirleme vb. etkinliklere ağırlık verilerek öğrenciler güdülenmeli ve konuşma becerileri geliştirilmelidir (Giasson, 1995, Saskatchewan, 2000, 2001, Lachapelle, 2001, Güneş, 2013, 2014; Şahin vd, 2015: 156-157).

Özbay (2003: 22), konuşmanın eğitim ve öğretim etkinliklerinin temelinde yer aldığını, öğretmen ve öğrenci arasındaki bilgi alışverişinin, açıklama, anlatma ve değerlendirmenin en çok konuşma aracılığıyla yapıldığını belirtmektedir (Temizyürek, Erdem ve Temizkan, 2016: 202).

Çocuklar okul çağına geldiklerinde genellikle konuşma becerilerini kazanmış durumdadırlar. Fakat bu beceriler olgunlaşmamış, ham ve yerel özelliklerin fazlaca bulunduğu bir yapıya sahiptir. Sözcük dağarcığı açısından da yeterince zengin değildir. Bu özelliklerle okula başlayan çocukların sosyalleşmelerinin sağlanması için kendine güven duygularının geliştirilmesine gereksinim vardır. Bu da ancak konuşma becerilerinin geliştirilmesiyle giderilebilir. Özellikle sınıf içinde oluşturulacak gruplar arasındaki konuşmalar çok önemli katkılar sağlayacaktır (Temizyürek, Erdem ve Temizkan, 2016: 200-201).

Ünal ve Özden'e (2015: 137-138) göre, örgün eğitimde, konuşma eğitimiyle birlikte, konuşma bozuklukları, güzel konuşma kuralları, doğru nefes alma yöntemleri, sesi doğru kullanma, beden dilini kullanma, hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmaların nasıl olması gerektiği öğretilmeli ve öğrencilere konuşma becerisi tam olarak kazandırılmalıdır.

Taşer'e (2004: 22, 31) göre, ailede çocuğun konuşma eğitimini %90 oranında gelenek, görenek ve alışkanlıklar belirlemektedir. Bu, oldukça sakıncalı sonuçlar doğuran bir durumdur. Çocuktaki konuşma yeteneğinin zamanında ve gereğinde işlenip geliştirilmesine özen gösterilmemesi, sonuç olarak istenilen kişilik özelliklerini kazanmasını olduğu kadar, zihinsel yetilerinin gelişmesini de engellemektedir. Ailede bulunmayan konuşma eğitimi, ilköğretim, lise ve üniversitede de bulunmamakta, bu eksiklik, toplumsal ilişkilerde ve iş yaşamında olumsuz gelişmelere yol açmaktadır. Konuşma ve dinleme eğitimsizliği nedeniyle, insan ilişkileri yeterince sağlıklı, verimli ve başarılı

olamamaktadır. Bu nedenle, aile içinde yetersiz kalan konuşma eğitiminin, eğitimin her kademesinde özellikle öğretmen yetiştiren kurumlarda temel ders olarak yer alması bir zorunluluktur. Aile çevresi de dahil olmak üzere, eğitim ve öğretim kademelerinin hepsinde başta gelen sözel anlatımın eksikliği, iletişim, etkileşim konularında, bilgili ve aydın insan yetiştirme görevini ve sorumluluğunu üstlenen öğretmenlerin, eğitimsiz, dolayısıyla da etkisiz bırakılmasına neden olmaktadır. Bilim, bilmeye, sanat yapabilmeye dayanır. Bu bağlamda, doğru, düzgün, akıcı, rahat ve güzel konuşma, yetinin ötesinde bilime dayalı bir sanattır. Bu sanatın gerekleriyle donatılmış bir öğretmen ise, öğretim görevinde yaratıcı bir rol oynayarak büyük başarılar elde edebilir.

Müzik öğretmeni yetiştirme kapsamında yer alan ses eğitiminin amacı, öğretmen adayının en temel ve doğal çalgısı olan sesinin eğitilmesidir. Bu bağlamda, konuşma ve şarkı söylemede doğru, güzel ve etkili bir ifadenin başarılması için, ses eğitimi alan bireylerin dili doğru kullanmaları, sözcükleri açık ve anlaşılır biçimde söylemeleri önemlidir. Bu ve yukarıdaki açıklamalar dikkate alındığında, müzik eğitimi lisans programında konuşmanın esasları, kesinlikle öncelikli konu olarak düşünülmeli ve ilk yıldan başlayarak, eğitim tamamlanmaya kadar devam etmelidir.

Konuşmada Diksiyonun Önemi

Nitelikli bir konuşma, doğuştan gelen bir yetenek olduğu kadar, eğitimle de şekillenerek ortaya çıkmaktadır. Etkili bir vokal ifade sanatı, ses, artikülasyon yani boğumlanma (sözcüklerin açık ve anlaşılır şekilde söylenmesi), müzikalite ve entelektüel gelişim sonucu doğar. Normal ve hoş giden bir konuşma, yumuşak vokal ataklarla yapılan konuşmadır. Böylece, akciğerlerden gelen hava basıncının ses tellerini çok yumuşak bir şekilde açıp kapatması hem sesin kalitesini hem de sağlığını olumlu yönde etkilemektedir (Belgin'den (1995) aktaran; Çevik, 1999: 78).

Günlük hayatımızın vazgeçilmez unsurlarından biri olan konuşmanın niteliği, sağlam, etkili ve güzel konuşmanın yolu olan diksiyona bağlıdır. Diksiyon, Latince “söz” anlamına gelmektedir ve konuşma tekniği ya da güzel söz söyleme sanatı demektir (Egüz, 1981: 52).

Bir diğer tanıma göre; güzel ve etkili konuşmak amacıyla, kullanılacak olan dil malzemesinin doğru seçilmesi ve bunların konuşmaya yardımcı diğer unsurlarla (sesin uyumu, vurgu, ton, tonlama, durak üslup, jest ve mimikler, tavır vb.) uyumlu bir biçimde kullanılabilmesi sanatına diksiyon denir. Bu bağlamda, güzel ve etkili konuşabilmek için dikkat edilmesi gereken kurallar şunlardır (Yaman, 2001: 14):

- Kullanılacak dil malzemesini doğru seçmek ve yerinde kullanmak,
- Seçilen dil malzemesini doğru telaffuz etmek,
- Ses ve konuşmayla ilgili bütün unsurları en verimli şekilde kullanmak,
- Konuşmanın açık, anlaşılır ve etkileyici olmasına dikkat etmek.

Ünal ve Özden'e (2015: 2-3) göre, güzel konuşmak bir sanattır. Güzel konuşma becerisini edinmiş kişiler, çevrelerindeki insanları kısa sürede etkileme, kendi duygu ve düşüncelerini ifade edebilme ve böylece karşlarındaki insanlar tarafından kabul edilme gücüne sahiptirler. Güzel konuşmak hem özel hayatta hem de iş hayatında kendini kabul ettirmenin ve başarının sırrıdır. Konuşma ile ilgili bugüne kadar yapılan çalışmalarda ya konuşma eğitimi ya da güzel konuşma (diksiyon) üzerinde durulmuştur. Ancak güzel konuşmayı konuşma eğitiminden ayırmak mümkün değildir. Güzel konuşma bilgisine ve becerisine sahip olmayan bir kişinin aldığı konuşma eğitiminden tam olarak yararlanması söz konusu olmayacaktır. Güzel konuşmayı bilen bir kişi;

- Türkçe'nin bütün seslerini tanımalı ve bunları doğru seslendirmeyi bilmelidir.
- Sahip olduğu ses bilgisini etkili biçimde kullanabilmelidir.
- Türkçe'nin şekil ve cümle yapısına uygun akıcı ve anlaşılır konuşabilmelidir.
- Jest ve mimiklerle ifade edilen beden dilini etkili bir şekilde kullanabilmelidir.
- Küçük veya büyük kitleler karşısında konuşurken heyecanını denetleyebilmelidir.
- Kişi, yukarıda sözü edilen özellikleri edinerek, kendisini etkili bir şekilde anlatabilmelidir.

Konuşma; ses, sözcük ve söz akımından meydana geldiğinden, bir sözü açıkça anlatabilmek, söz ve anlatımın inandırıcı olmasını sağlamak, söz ve anlatımda güzelliğe ulaşabilmek diksiyon sanatının başlıca amacıdır. Bozuk bir diksiyonun temelinde ise şu yanlışlar vardır (Taşer, 2004: 292):

- Boğumlanma bozuklukları
- Vurgu yanlış
- Yanlış tonlama

- Ulamada dikkatsizlik
- Tekdüzelik
- Yersiz durgu ve duraklar
- Tartım ve hız kusurları
- Harfleri ve heceleri yutmak
- Sesi ve soluğu denetim altına almamak
- Dinlemeyi bilmemek

Diksiyon, düşüncenin anlatılmasında doğru sözün seçilmesi anlamına gelse de, şarkı söylemede diksiyon sözcüğü, sözcüklerin en iyi şekilde artikülasyonu için kullanılmaktadır. Bu bağlamda konuya, açık ve anlaşılır bir telaffuz ve iyi bir ifade açısından yaklaşılabilir. Bir şarkıda doğru bir telaffuzun sağlanması için, sesler yeterince doğal konuşmaya yakın çıkarılmalı, her hecenin açık ve işitilebilir olmasına özen gösterilmelidir. Bu da legato (bir müzik eserinin notalarını ara vermeden birbirine bağlayarak söylemek veya çalmak) kaygısından uzak olmayı, zihinsel ve bedensel rahatlığı ve solunumun kontrollü kullanılmasını gerektirir (Vennard, 1967: 184). Bu nedenle, konuşma sanatında önemli olan artikülasyon, şarkı söyleme sanatında da özellikle üzerinde durulması gereken bir konudur.

Artikülasyon, sözcükleri açık ve anlaşılır şekilde belirtmek, söylemektir. Konuşmada, her sözcüğün doğru söylenişine, sesli ve sessiz harflerin seslendirilmesine özen gösterilmelidir. McKinney'e göre artikülasyon; konuşma organlarının hareketleri ve kasların ayarlanması yoluyla, konuşma seslerinin oluşması için şekillendirilen vibratör (titreşim yaratan organlar: gırtlak, ses telleri) ve rezonatörlerin de (sesi büyütmeye, tınlattırmaya yarayan oluşumlar: göğüs boşluğu, yutak, ağız, burun boşluğu, sinüsler vb.) katılımı ile gerçekleşen bir süreçtir. Artikülasyonda, temel olan seslerin oluşumu yanında asıl önemli olan, konuşma organlarının hareketleridir. En önemli artikülatörler (konuşma organları), hareketli ve doğrudan kontrol altında olanlardır (dil, dudaklar ve alt çene). Diğerleri daha sınırlıdır ve bilinçli bir kontrol altında değildirler, dolaylı olarak eğitilmeleri gerekir (yumuşak damak, glottis (gırtlakta sesi oluşturan iki ses teli ile aralarındaki aralıktan oluşan kısım), epiglottis (gırtlak kapağı; dilin arkasında yer alan yaprak şeklindeki kıkırdak oluşumdur ve yutma sırasında gırtlakı kapatır) ve gırtlak). Artikülatörlerin etkili kullanılması için iki temel prensip vardır ve önemli artikülatörler için bunların kazanılmasına yönelik belli düşünce modellerinin ve alışkanlıkların kurulması gerekir:

1. Artikülasyonun (konuşma organları) bütün hareketleri, gerilimden uzak, serbest, hızlı, tam ve doğru olmalıdır.
2. Şarkı söylemede, sözlerin açık ve anlaşılır olması amacıyla, özellikle yeni başlayan öğrencilerde artikülasyonun hareketleri abartılmalıdır.

Artikülasyonda, dilin seslerini oluşturan iki öge vardır; ünlüler (sesli harfler) ve ünsüzler (sessiz harfler) ünlü ve ünsüzlerin özellikleri şunlardır:

Ünlüler:

- Sınırlamasız, serbest konuşma sesleridir,
- Uzatılma özelliğine sahiptirler,
- Doğal olarak sesli üretilirler, ancak aynı zamanda fısıldanabilirler,
- Vokal tonun temelidirler ve tonu taşırlar,
- Belirli bir biçime sahiptirler ve artikülasyonun tarafından biçimlendirilirler.

Ünsüzler:

- Az ya da çok sınırlı konuşma sesleridir,
- Sınırlandırılma nedeniyle, az ya da çok, açık burunsal öğeler taşırlar,
- Vokallerin (sesli harfler) seslendirilmesini desteklerler,
- Hecelerin merkezinde değillerdir, ancak sınırlarını belirlerler,
- Sesi yarıda kesme ya da durdurma işlevleriyle vokal tonu ayırarak, konuşmayı anlamlandırır (McKinney, 1982: 143-151).

Türk alfabesi 8 ünlü ile 21 ünsüz harften oluşmaktadır. Ünlü-sesli harfler, oluşumlarında ses geçidi açık bulunan, ses organları tarafından herhangi bir takıntıya uğratılmayan, seslerini yalnızca ses tellerinin titreşmesinden alan; dil, altçene ve dudakların çeşitli hareketleriyle farklılık kazanan harflerdir. Ünsüzler, soluğun, gırtlaktan sonra soluk borusu üzerinde herhangi bir yerde kısmen ya da tamamen engele uğraması sonucu ortaya çıkar. Ünsüzlerin boğumlandıkları ya da engele uğradıkları yerler üç tanedir. Birincisi dudaklar arası ya da üst diş-dudak arasıdır: P, B, F, V ve M sesleri bu bölgede oluşur. İkincisi üst dişler, dil ucu ve sert damağın ön kısmı arasındaki bölgedir. Burada, T, D, R, L, S, Z ve N gibi sesler oluşur. K ve G gibi ünsüzlerin boğumlandığı üçüncü bölge ise dil kökü ve yumuşak damak arasıdır. Ünsüzler, oluşturulmaları sırasındaki engelleyici unsurlar nedeniyle patlayıcı, sürtünmeli

ve kayıcı diye ayrılırlar. Ayrıca, gırtlaktan ses çıkıp çıkmamasıyla ilgili olarak da sınıflandırılırlar. B, D, G sesli ünsüzler, P, T, K ise sessiz ünsüzlerdir. Damağın aşağı düşmesiyle oluşan M ve N seslerinde hava burundan çıkar (Ömür, 1967: 33). Ünlü ve ünsüz harflerin, boğumlanma nitelikleri açısından bölümlenişi aşağıda, Tablo 1 ve Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 1. Ünlü Harflerin Boğumlanma Nitelikleri Açısından Bölümlenişi

	DÜZ		YUVARLAK	
	Geniş	Dar	Geniş	Dar
Kalın	A	I	O	U
İnce	E	İ	Ö	Ü

Tablo 2. Ünsüz Harflerin Boğumlanma Nitelikleri Açısından Bölümlenişi

Çıkaklarına göre	SERT		YUMUŞAK	
	Süreklî	Süreksiz	Süreklî	Süreksiz
Dudak	F	P	M V	B
Diş	S Ş	Ç T	J L N R Z	C D
Damak		K	Ğ Y	G
Gırtlak	H			

Dilimizde asıl ünlüler sekiz tane olmakla birlikte, yabancı dillerden geçen sözcükler nedeniyle, ünlü çeşitleri on ikiye kadar çıkar: Kalın A, ince A, açık E, kapalı E, I, İ, kalın O, ince O, Ö, kalın U, ince U, Ö ve Ü. İkili ünlüler (diphthongue), iki ünlünün tek hecede kaynaşmasıdır. Yabancı dillerden geçen sözcüklerde rastlanır (Tragedia, Komedia, Augustus, Haimon vb.). Dilimizde yabancı dillerden geçen sözcüklerde, ikili ünsüzlere (diphthongue) de rastlanır (bloknot, blöf, plan, pratik, klasik, spor vb.) (Şenbay, 1999: 30).

Taşer’in ifadesiyle, “Anlatımlı Sözcük” adlı kitabında Volkonski, “Ünlüler bir nehirse, ünsüzler de o nehrin kıyı setleridir, taşkınları önlemek için bu setleri güçlendirmek gerekir” demiştir. Ünsüzler bu yönetici işlevlerinden başka, tınılı ses yaratma niteliklerine de sahiptirler. “B” harfinin boğumlanmasında,

birlikmiş soluk birden ve hızla salıverildiğinde patlama meydana gelir. M, N, ve L harflerinin boğumlanmasında ise aynı süreç daha değişik, daha yumuşak bir biçimde gerçekleşir; M sesini çıkarmak için dudaklar hafifçe aralanır, N ve L seslerini çıkarmak için de, dil üst diş etlerinin gerisine dokunur. F ve S gibi ünsüzlerin sesleri ise tonlu değil, sızıcıdır. P, T, K gibi patlamalı ünsüzler, bir çekiç vuruşunu andırırçasına dışarı uğrarken, arkalarındaki ünlüleri peşlerinden sürükler. Sözlerin iyi anlaşılmasına yardımcı olması açısından, özellikle ünsüzleri açık olarak boğumlandırmak çok önemlidir (Taşer, 2004: 252).

Artikülasyon hataları, genellikle artikülatörlerin (konuşmayı sağlayan organlar) doğru çalışmaması ya da seslerin doğru düşünülmesindeki eksiklik nedeniyle oluşmaktadır. Özellikle çocuklar, yanlış konuşma seslerini genellikle anne-babalarından, oyun arkadaşlarından ve öğretmenlerinden duyar ve o şekilde öğrenirler. Eğer konuşma seslerindeki yanlışlar onlara gösterilmezse ve düzeltilmezse bazen yaşamları boyunca kalır. Bir konuşma sesi, bir artikülatörün görevini yapmaması nedeniyle, kişinin doğru sesi düşünmemesi nedeniyle ya da bu iki faktörün de etkisiyle hatalı olabilir. Artikülatör, organik bir problem nedeniyle görevini yapamıyorsa, öğrenci bir uzman doktora yönlendirilmelidir. Fonksiyonel bir problem varsa, artikülatör doğru fonksiyon için eğitilmelidir (McKinney, 1982: 160).

Artikülasyon hataları da dahil olmak üzere, genel olarak konuşma bozuklukları ve yanlışlıkları, dilbilgisi kurallarının ve dilin fonetik özelliklerinin bilinmemesi yanında, anadilin kullanımına yeterince özen gösterilmemesi ve bilinçli yaklaşılmaması nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, özellikle eğitim alanında konuşma eğitimine yer verilmesi ve konuşma bozukluklarının zamanında belirlenerek düzeltilmesi son derece önemlidir.

Konuşma Eğitiminin Şarkı Söyleme Becerisine Etkisi

Müzik eğitimcisi, müzikal davranışları kazandıran, geliştiren ve rol model olan kişidir. Müzikal davranışların en önemli araçlarından biri de şarkı söylemektir. Doğru, güzel ve etkili şarkı söylemek ise doğru, güzel ve etkili konuşmaktan geçer. Bu açıdan bakıldığında, iyi bir müzik eğitimcisinin ana dilini iyi kullanması, Türkçe ve yabancı sözlü şarkıların fonetiğini iyi bilmesi ve öğrencilere şarkı öğretirken dili geliştirecek nitelikte davranışlar sergilemesi beklenir. Bu bağlamda, müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda verilen eğitimde, konuşma ve şarkı söyleme eğitimi birlikte ele alınmalı ve gerekli beceriler kuram ve uygulama düzeyinde bireye kazandırılmalıdır.

Konuşma ve şarkı söyleme arasındaki ilişki incelendiğinde, insanlarda, konuşma ve şarkı söylemeyi aynı sistem sağlamaktadır. Üç bölümden oluşan bu sistem, doğuştan oluşmuş durumdadır ve doğumla birlikte işleme başlar.

- Ses çıkarma-üretme (seslendirme) aygıtı
- Kulak-ışıtme duyusu
- Çıkarılan ve işitilen seslere anlam verebilen bir beyin

İnsanda, doğum sonrası müziksel oluşum ve gelişim, kendi sesini kullanmasıyla başlamakta, kendi sesini kullandıkça ve ona düzenli bir biçim vermeyi öğrendikçe gelişmektedir (Uçan, 1997: 131).

Konuşma seslerini çıkaran organlar bu işi bir rastlantı sonucu yüklenmişlerdir. Bu seslerin çıkarılmasında akciğerler, gırtlak, damak, burun, dil, diş ve dudaklardan yararlanılsa da bunlar hiçbir zaman birincil konuşma organları olarak düşünülmemelidir. Fizyolojik yönden konuşma, ikincil işlevler grubudur (Taşer, 2004: 74).

Denizoğlu'na (2008) göre; konuşma ve şarkı sesi, aynı organlar tarafından oluşturulur, ancak beyindeki yerleri değişiktir. Şarkı sesi, daha çok içgüdüsel merkezlerle ilişkili iken, konuşma sesi, entelektüel ön beyin tarafından yönlendirilmektedir.

Konuşma ve şarkı söylemede temel mekanizma, özellikle fiziksel süreçler, solunum organları, gırtlak, rezonatörler ve artikülasyonlar aynı olmakla birlikte, açık farklar vardır ve sesler birbirine benzemez. Genel kural olarak, konuşma, şarkı söylemeye göre daha hızlı oluşur. Şarkıda, ünlü sesler daha çok uzatılır, ünsüzler de konuşmadakine göre daha uzundur. Konuşma, sınırlı bir ses alanında ve hızlı olduğundan, rezonatör ve artikülasyonların sürekli olarak yeniden ayarlanması nedeniyle, sürekli bir değişim durumuna sahiptir. Ayrıca, bir konuşmacı, bir şarkıcı için gerekli olan solunum kapasitesine gereksinim duymaz.

Konuşma için, hiçbir ton yüksekliği, ölçü ve ritim önceden belirtilmemiştir. Akıcı bir konuşma, belirli bir konuşma ezgisine sahiptir. Bu ezgiyi, her dilin aksanı ve kendine özgü müziği oluşturur. Konuşma ve şarkı sesinde ritim, ezgi, dinamik özellikler temelde olmasa da nitelik ve nicelik açısından ayrılık gösterir. Konuşma tonunu bulmak için, kişinin verebileceği en kalın tondan 5'li yukarısı hesaplanmaktadır. Bununla birlikte, ruhsal değişimler ve heyecan

anları, konuşma tonunda farklılıklar yapabilmektedir (Cevanşir ve Gürel, 1982: 46).

Konuşma ve şarkı söyleme arasında farklar olmasına rağmen şarkı söyleme bir anlamda, genişletilmiş ve geliştirilmiş konuşma olarak adlandırılmaktadır. Her ikisinde de yetenekli olan kişiler, birinden diğerine rahatlıkla ve kolayca geçebilirler. Konuşma, şarkı söylemenin temeli olarak düşünüldüğünde, şarkı söylemenin temel prensiplerinin çoğu, özellikle postür (vücudun anatomik yapısına uygun doğru ve dengeli duruş), solunum ve artikülasyonla ilgili olanlar, rahat bir ses düzeyinde yapılan konuşma sırasında öğrenilebilir (McKinney, 1982: 167).

Bir insanın sesini doğru kullanması için, genellikle konuştuğu gibi şarkı söylemesi ya da şarkı söylediği gibi konuşması önerilmektedir. Konuşma tonundan şarkı tonuna geçmek için, konuşma tekniği yanında, ses tonu üzerinde durmak ve onu şarkı tonuna yaklaştırmak gerekir. Konuşma tonunun eğitimi, hafif, orta ve kuvvetli olmak üzere, üç konuşma tonu üzerinde yapılmalı, özellikle kuvvetli konuşma tonuna geçişler, vücut rahatlığı, doğru duruş, doğru solunum sağlanarak ve konuşma tekniği hataları düzeltilmiş olarak yapılmalıdır. Çünkü şarkı tonuna en yakın ton, kuvvetli konuşma tonudur. Bu tonun şarkı tonuna dönüşmesi için, daha kuvvetli soluk basıncı, vücut rahatlığı ve vücut boşluklarından yararlanılarak rezonansın artırılması gerekir. Kuvvetli konuşma tonundan, şarkı tonuna geçiş çalışmaları orta tonlarda başlamalı ve bu sesler kazanıldıktan sonra, pes ve tiz sesler orta tonlarla birleştirilmelidir (Egüz, 1981: 65-67).

Şarkı söylemede önemli olan, sözlerin açık ve anlaşılır şekilde dinleyicilere ulaşmasını sağlamaktır. Bunun başarılması, diksiyonun mükemmelliği yanında, performans becerilerini de dengeleyecektir. Bu nedenle, iyi bir şarkıcı, sesini hem bir müzik çalgısı hem de bir iletişim aracı olarak kullanabilmelidir. Sesin müzikal ifade aracı olarak kullanılması, ses güzelliğinin sürdürülmesi için gereken ideal kondisyonun nasıl korunacağını bilinmesini gerektirir. Sesin iletişim aracı olarak kullanılması ise, düzensiz sembolik seslerin sürekli olarak kontrolünü gerektirir. Çünkü bir şarkıcı, aynı anda her ikisini de yapmalıdır. Bu nedenle, şarkı sanatı temel olarak çelişkili ve mantığa aykırı görünmektedir. Yalnızca şarkıcının gırtlığından güzel sesler çıktığında gelişip güzelleşebilir, ancak bu güzel seslere, seslerin ardındaki anlamın ifadesi de eşlik etmelidir. Yüksek düzeyde bir anlatım gücü için, şarkı söylemede iki ana unsur bulunur. Sesin müzikal unsuru olan temiz, parlak ve sürekli vokaller (sesli harfler), konuşmanın etkili ve anlamlı iletilmesi için gerekli olan konsonlar (sessiz

harfler). Ancak, anlamın ifade edilmesinde kullanılan konsonlar, sık sık seslerin güzelliğini engelleyen ciddi bir sorundur. Konsonların söylenişi kısa ve hızlı, bunun yanında dilin dudakların ya da her ikisinin hareketleri canlı ve enerjik olmalı, çene gerekmedikçe kesinlikle hareket ettirilmemelidir.

Beş temel vokal yani sesli harf (a, e, i, o, u) üzerinde sesin dengeli olarak çıkarılması, konsonların yani sessiz harflerin, her bir vokale doğru bir biçimde eklenmesi, doğru artikülasyon ve doğru telaffuz alışkanlığı, öğrencilerin kazanması gereken davranışlardır. Bir duyguyu doğru şekilde anlatmak için, sözler sık sık keder, korku, sevinç ve alay ifade eden bir anlatım içerir. Bu da konuşmacı, oyuncu ya da şarkıcıyı, sesli harfleri açık ya da kapalı söylemeye yöneltir. Çünkü duygunun ifadesi ile vokallerin açık ya da kapalı söylenmesi birbirleriyle ilgilidir ve uyum içinde olmalıdır. Dil sesleri olan ve dille çıkarılan konsonlar (l, d, t, s, z, r, n, c, g, q, x), sözler söylenmeye başladığında, dil kökü gırtlığa çok yakından bağlı olduğundan, sesin çıkarılmasını engeller. Dilin hareketleri, gırtlığın hareketlerini etkilediği için, bu konsonlar ses tellerinin düzenli titreşimini ve gerilim dengesini bozar.

Şarkı söylemede, iyi bir diksiyonun ve iyi bir legatonun birlikte başarılması zordur. İyi bir legato, kuvvetli bir diksiyonla gölgelenmemelidir. Bu nedenle, sessizlerin vurgusu en aza indirilmelidir. İtalyanca’da konsonların hepsi kısadır. Bu uygulama, şarkı söylerken diğer dillere de olabildiğince uygulanabilir. Bir Fransız şarkıcı, her heceyi bir sessiz harfle başlıyor ve bir sesli harfle bitiyormuş gibi düşünür. Bu uygulama, iyi bir legatonun başarılmasını sağlamaktadır. Aynı prensip, İngilizce’ye de uygulanmıştır. Ayrıca, şarkıyı bitirirken, bir cümlenin sonunda konson (sessiz harf) varsa kesinlikle işitilmeli, uzun bir diminuendoda (hafif gürükte söyleyiş) sonra bile söz tamamlanmalıdır (Vennard, 1967: 182-185).

Şarkı söylemede, tiz tonlarda vokal (sesli harf) ses değişimine ses eğitmenleri ve şarkıcılar birkaç şekilde yaklaşmaktadırlar. Bazılarına göre; tiz tonlarda vokal sesin değiştiği bilinmelidir ve çıkarılması gereken asıl vokal düşünülürken, içten ve dıştan daha fazla açıklığa izin verilerek ses desteklenmelidir. Ton tizleştikçe, çene daha çok aşağıya ve geriye çekilmelidir. Bir diğer yaklaşıma göre; asıl vokal, değiştirilecek vokale doğru düşünce yoluyla desteklenmelidir. Bir görüşe göre de, tizlerde tüm vokaller “a” ya da “u” ile söylenmelidir. Bu yaklaşımların hepsi de farklı zamanlarda farklı öğrencilerle çalışılabilir (McKinney, 1982: 160).

Bir cümle, konsonla (sessiz harf) başlayan bir sözcükle başladığında, konson hazırlanmaz, bunun yerine, ağızla vokal (sesli harf) pozisyon hazırlanır. Her konson, gerekli dil, dudak ve çene hareketiyle, hızlı ve enerjik bir şekilde çıkarılmalıdır. Böylece, kolay bir atak, daha iyi ton kalitesi, daha az gerilim ve daha açık artikülasyon elde edilebilir. Örneğin: “Caro mio ben” şarkısına başlarken “K” sesi “A” sesi temel alınarak, değiştirilmeden hızlı ve enerjik bir şekilde çıkarılmalıdır. Bir cümlenin ortasında bulunan ara konsonlar, her zaman son ana kadar ertelenir ve sonra hızlı ve enerjik bir şekilde sonraki sözcüğe eklenir. Eğer ilk sözcük konsonla bitiyor ve ikinci sözcük bir vokalle başlıyorsa, konson bu vokale eklenir (.and I) (a...ndI) gibi söylenir. Böylece önemli iki sonuç elde edilir. Sözler açık ve anlaşılır olur ve konson yerine vokal uzatılır ve bu şekilde şarkı söyleme becerisi gelişir. Bitiş konsonları için: Şarkıcı, dinleyicilerin anlaması için son sözcüğü ve bitiş konsonunu açık ve anlaşılır söylemelidir. Ara konsonların artikülasyonu için uygulanan aynı prensipler burada da uygulanır. Bir sözcükte konsondan sonra vokal geldiğinde ton ne kadar pes ise söyleyiş o kadar kolaydır, tersine ton ne kadar tizse söylemek o kadar zordur. Yani bir konson ile başlayan tiz notalarda kişi güzel ses çıkarabilmek ya da anlaşılabilir olmak konusunda seçim yapmak durumundadır. Ancak, bu durumda söz, dinleyiciler için nadiren sorun olmaktadır (Emmons, <http://www.shirlee-emmons.com/diction.html>).

Doğru bir artikülasyon yanında, iyi bir konuşma sesinin özellikleri olan işitilebilirlik, akıcılık, hoş giderlik, anlamlılık ve bükümlülük (tekdüze, monoton olmama) şarkı söylemede de geçerlidir. Dolayısıyla, bu özelliklerin konuşma eğitimi ile kazandırılması, ses eğitimi çalışmalarının daha kolay ve verimli olmasını ve öğrencilerin şarkı söyleme becerilerinin gelişmesini sağlayacaktır.

Yabancı Dildeki Şarkı Sözlerinin Çalışılması

Müzik öğretmeni yetiştirme programlarında yer alan ses eğitimi derslerinde literatürü Türkçe şarkıların yanı sıra çoğunlukla yabancı dilde yazılan şarkılar oluşturmaktadır. İlköğretim ve ortaöğretimdeki müzik derslerinde ise, Türkçe şarkıların yanı sıra yabancı dildeki şarkılara da yer verilmektedir. Yabancı dilde söylenecek ya da söyletilecek şarkıların fonetiğini bilme, şarkıların doğru yorumlanması ve yapılan müzikten zevk alınmasını sağlayacaktır. Müzikaliteyi etkileyecek olan bu durum, müzik eğitimcisi ve öğrencilerine çift yönlü bir etki sağlar. Dolayısıyla müzik eğitimi lisans programlarında yer alan ses eğitimi derslerinde dünya literatüründen (İtalyanca, İngilizce, Almanca, Fransızca vb.) şarkılara yer verildiği için, bu dillerin fonetik özellikleri ve anlamları ses eğitimci tarafından öğrencilere verilmeli ve bu şekilde müzikal

ifadenin anlam kazanması sağlanmalıdır. Müzikal ifade bir bütün olduğu için, ses eğitimi yoluyla müzikal ifadeyi içselleştirerek şarkı söyleyen öğretmen adayı, bunu solfej ve çalgı derslerine de yansıtabilir.

Konuşma sesi, insan gırtlığı tarafından belli bir kalıba dökülerek çıkarılır. Diğer sesler işlenmemiş olduğu halde, konuşma sesi şekilli ve işlenmiş sestir. İnsan gırtlığının olanakları sınırlı olduğundan, az sayıda şekilli ses çıkarılabilir. Bu nedenle çeşitli dillerdeki sesler birbirine benzer; “a, i, u, k, t, s” gibi sesler dillerin hemen hepsinde vardır (Korkmaz vd, 1990: 65). Konuşurken çıkardığımız sesler, harf denilen işaretler kullanılarak yazıya dönüşür. İtalyanca’da ağızdan çıkan her ses, alfabenin bir harfiyle karşılanarak ideale yakın bir çözüm bulunmuştur. Türkçe de bu açıdan uygundur ve şu özellikleriyle konuşma eğitiminde büyük kolaylıklar sağlamaktadır:

- Türkçe, genellikle yazıldığı gibi konuşulur, konuşulduğu gibi yazılır.
- Türkçe’de “ğ” harfi dışında, yazıldığı halde söylenmeyen, söylendiği halde yazılmayan hiçbir harf-ses yoktur.
- Ses yönünden zengin bir dildir.
- Türkçe’de sesler, gırtlaksızlıktan, burunsuluktan kurtulduğu için hırıltılı değil, pırıltılı; him him ve boğuk değil, tınılı ve parlaktır.
- Bütün sesler, yumuşak, ezgili ve renklidir.
- Yirmi dokuz harfin hepsi de boğumlanmada zorlayıcı nitelikte değildir.
- Konuşmayı kolaylaştıran bazı sade ve sağlam kurallara sahiptir.
- Konuşmada örnek olarak benimsenen İstanbul ağzı, uygulamada büyük güçlükler yaratacak karmaşıklıkta bir söyleyiş biçimine dayanmamaktadır (Taşer, 2004: 284).

Dil öğrenmek, öncelikle işitme duyusuyla ilgilidir. Bir kişi, müzik kulağı olmadığı halde çok iyi konuşma kulağına sahip olabildiği gibi, müzik kulağı çok iyi olduğu halde, yabancı bir dilin konuşma seslerini çıkarma konusunda çok az yeteneğe sahip olabilir. Bir kişi, genellikle daha kolay ve iyi olacağı için, bildiği ve anladığı dilde şarkı söylemeyi ve dinlemeyi ister. İnsanın kendi dilinde şarkı söylemeye yatkın olmasının nedeni, söz ve ezgiden oluşan vokal müziği daha iyi yapabilmesidir. Bu şekilde, söz ve müzik birbirine üstünlük sağlamaz.

Sözlü müzikte, besteci yapıtını yaratırken dilden ve dilin müziğinden yararlanır. Bu nedenle, ses müziğinde temel öge dildir. Sözlü bir müzik yapıtının iyi yorumlanabilmesi için, kullanılan dilin tüm ayrıntılarıyla bilinmesi önemlidir. Çünkü sözleri anlaşılmayan bir müzik yapıtı, etkisinden çok şey kaybetmektedir. Sözlü müzikte, sözel içeriğin özenle çalışılması, özellikle yabancı dilde yazılmış olan yapıtlar için gereklidir. Çünkü her dil kendi fonetik özelliklerine sahiptir ve her dilin kendine özgü konuşma seslerini üretebilmek için çeşitli kas koordinasyonları gereklidir. Bu nedenle, şarkı söylemek için gerekli olan en küçük dil özelliklerinin kazanılması için çok çalışmalıdır.

Bir dili uygulanabilir şekilde öğrenmek için, grameri (dilbilgisi) en iyi derecede öğrenmek gerekli değildir. Bunun yerine, temel ve önemli gramer kurallarını öğrenmek daha doğrudur. Bunu başaran biri, okuduğu her satırda, sürekli sözlüğe bakmadan bir yazıyı, şiiri ya da şarkı sözünü okuyup anlayabilmelidir. Bir şarkıcı için dil çalışmanın pratik amacı, dili geniş anlamda kullanmak değil, konuşma seslerini uygun ve doğru bir şekilde üretmek ve gerektiğinde bir şarkının anlamını kendi dilinde anlayabilmektir.

Bir şarkıcı, bir dilin konuşma sesleri aracılığı ile sözcükleri doğru telaffuz etmeninyanında, içerdiği anlamagöresöyleyişteki ifadegücünüdekazanmalıdır. Bu uyum, bilinen bir dil yoluyla öğrenilirse, sorun basite indirgenebilir ve gereken uyum da daha kolay edinilebilir. Yabancı dilin konuşma sesleri, mekanik dil ve dudak çalışmalarıyla değil, öncelikle öğretmenin örnekleme yoluyla tanıtılmalıdır. Daha sonra öğrenci, öğretmenini taklit ederek konuşma seslerini doğru kullanmayı pekiştirmelidir. Yabancı bir dilin konuşma sesleri kulak yoluyla öğrenilmedikçe, seslendirilmesi mümkün değildir. Bunun yanında, kişinin kendi dilinde, dilini ve dudaklarını kullanarak standart bir davranışı kazanması önemlidir. Çünkü bu, yabancı dildeki sözcükleri söylemeyi öğrenmede temel bir davranış şeklidir.

Bu açıklamalar ışığında, ses eğitimi alan bir öğrenci aşağıdaki önerileri uyguladığında, konuşma çalışmalarını ve şarkı söyleme becerilerini en iyi şekilde ilerletebilir:

- Konuşma ve fonetiklerin temel prensiplerini, öncelikle kendi dilinde uygulandığı gibi öğrenmelidir.
- Şarkıları söylemeden önce, şarkı sözlerini kendi dilinde anlayarak ezberlemeyi öğrenmelidir.

- Kendi şarkı sesini, önce kendi dilinde etkili kullanmayı öğrenmelidir.
- Yabancı dildeki bir şarkıyı söylemeden önce, o dilin konuşma seslerini tam olarak bilmelidir.
- Yabancı dildeki bir şarkıyı söylemeyi öğrenmeden önce, o şarkı metninin anlamını tam olarak bilmeli ve sözlerini doğru olarak ezberlemelidir (Kagen, 1960: 31-37).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yukarıdaki kuramsal çerçeveye irdelendiğinde, kısaca şu sonuçlara varılmaktadır:

- Konuşmanın bir müzikalitesi vardır. Bu müzikalitenin gerçekleştirilebilmesi ve anadilin doğru kullanılması, öğrenilebilir bir davranış olan konuşma tekniğinin (diksiyonun) geliştirilmesine bağlıdır. Bu da doğrudan, sözcüklerin iyi boğumlanması ve dilin fonetik özelliklerinin bilinmesi ile ilgilidir.
- Müzik eğitimcisi, müzikal davranışları kazandıran, geliştiren ve rol model olan kişidir. Öğrencilerine rol model olacak olan müzik eğitimcisinin ana dilini iyi kullanması, öğrencilerinin etkili şarkı söyleme becerilerinin geliştirilmesinde etken olacaktır.
- Müzik eğitiminde yabancı dilde şarkılara yer verilmesi nedeniyle, o dilin fonetiğini bilme, müzik öğretmeni ve öğrencileri açısından, seslendirilen şarkının müzikal söylenmesinde önemli bir etkidir.

Özetle denilebilir ki, hem müzik öğretmeni adaylarının şarkı söyleme becerilerinin geliştirilmesinde, hem de müzik öğretmenlerinin öğrencilerine rol model olarak, onların müzikalitelerini geliştirmesinde konuşma eğitiminin büyük önemi vardır.

Tarama modeliyle gerçekleştirilen bu çalışmanın sonuçları doğrultusunda şunlar önerilebilir:

- Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda ses eğitimi veren öğretim elemanları, derslerinde hangi dilde şarkı öğretiyorsa, öğrencilerine o dilin fonetik özellikleri ve şarkı sözlerinin anlamlarına göre müzikal ifade becerisi kazandırmaya özen göstermelidir.
- Bu çalışmada kullanılan tarama modelinin dışında, müzik öğretmeni adaylarının ve müzik öğretmenlerinin konuşma becerilerini betimleyen araştırmalar yapılabilir.

- Müzik öğretmenliği anabilim dalı lisansüstü programlarında öğrenim gören öğrenciler;
 - * Müzik öğretmenlerinin ana dillerini doğru kullanma becerilerini saptayacak ölçek geliştirme çalışmalarına,
 - * Müzik öğretmenlerinin ana dillerini doğru kullanma becerileriyle öğrencilerinin doğru, güzel ve etkili şarkı söyleme becerileri arasındaki ilişkiyi ortaya koyacak araştırmalara yönlendirilebilir.
- Müzik öğretmeni yetiştiren programlarda konuşma sanatı ve tekniğini içeren dersler açılabilir.

KAYNAKÇA

Cevanşir, B. ve Gürel, G. (1982). *Foniatrı*. İstanbul: Sanal Matbaacılık.

Çevik, S. (1999). *Koro Eğitimi Yönetimi ve Teknikleri*. Ankara: Yurtrenkleri Yayınevi.

36

Denizoğlu, İ. (2008). *Güzel Şarkı Söylemenin Sırları*. İzmir: Seminer.

Egüz, S. (1980). *Toplu Ses Eğitimi 1*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.

Emmons, S. (2001). *Focus On Vocal Technic "The Singer's Dilemma: Tone Versus Diction"* <http://www.shirlee-emmons.com/diction.html>

Kagen, S. (1960). *On Studying Singing*. Dover Publications, Inc. Newyork.

Karasar, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. 11. Baskı. Ankara: Nobel Yayın.

Kaya, A. (2015). *Etkili ve Güzel Konuşma Sanatı*. 5. Baskı. Konya: Eğitim Yayınevi.

Korkmaz, Z. ve Diğer (1990). *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu Matbaası.

Mckinney, J.C. (1982). *The Diagnosis and Correction of Vocal Faults*. Genevox Music Group, U.S.A.

- Ömür, M. (2001). *Sesin Peşinde*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Şahin, A ve Diğer. (2015). *Konuşma Eğitimi-Yöntemler-Etkinlikler*. 1. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Şenbay, N. (1991). *Alıştırımlı Diksiyon Sanatı*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Taşer, S. (2004). *Konuşma Eğitimi*. İstanbul: Papirüs Yayınevi
- Temizyürek, F., Erdem, İ., Temizkan, M. (2016). *Konuşma Eğitimi- Sözlü Anlatım*. 6. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Uçan, A. (1997). *Müzik Eğitimi, Temel Kavramlar- İlkeler-Yaklaşımlar*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları
- Ünal, F. T. ve Özden, M. (2015). *Diksiyon ve Konuşma Eğitimi*. 3. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Vennard, W. (1967). *Singing the Mechanism and the Technic*. Newyork: Carl Fischer, Inc.
- Yaman, E. (2001). *Diksiyon I-II*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.